

Dolgotrajna oskrba , nova veja socialne varnosti v Sloveniji

Mag. Martin Toth

ZDUS, maj 2015

V zadnjih 50 letih se prebivalstvo zaradi podaljševanja pričakovane povprečne življenjske dobe stara.

V razvitih država se okrog 4 leta podaljša povprečna pričakovana življenjska doba za eno leto.

Že zdaj je v nekaterih državah več kot 20% prebivalstva starejšega od 65 let, povečuje se delež prebivalstva, starega 85 let in več.

Podobne so napovedi za Slovenijo. Tudi mi postajamo staroživa družba., Ta pa ima drugačne potrebe in zahteve kot ostala populacija.

V zadnjih 50 letih je prišlo tudi do sprememb v družinah.

- Včasih so v družini živele 3 do 4 generacije, ki so lahko poskrbele za svoje bolne in onemogle člane. Današnja družina je 2 do 3 članska, pri čemer so skoraj vsi zaposleni ali na šolanju. Zato **se znotraj družine izgublja funkcija medsebojne pomoči in skrbi za bolne, ostarele in onemogle.**
- Vse večja je zaposlenost žensk, zaradi česar ni nikogar ki bi skrbel za osebo, potrebno pomoči druge oseb. Te namreč opravijo okrog 90 % vse oskrbe .

Posebne potrebe starejših in onemoglih

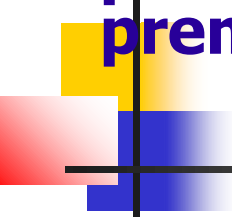

Med starejšimi se povečuje število oseb, ki so zaradi izgube fizičnih, psihičnih ali intelektualnih sposobnosti potrebujejo pomoč druge osebe pri opravljanju dnevnih življenjskih funkcij.

Njihovih potreb ne more zadovoljiti vrhunska medicina in bolnišnice, niti ne zdravstvena dejavnost sama. Potrebujejo namreč predvsem oskrbo kot obliko pomoči druge osebe vzdrževanju življenjskih funkcij.

Ti posebni programi pomoči predstavljajo mejno področje med zdravstveno in socialno dejavnostjo. Gre za novo vejo socialne varnosti.

Pri iskanju rešitev smo se v preteklosti usmerili predvsem v razvoj institucionalnih oblik oskrbe in premalo v oskrbo na domu.

Institucionalna oskrba ne more zadovoljiti vseh potreb, je draga, za ljudi manj sprejemljiva kot oskrba na domu. Mnogim osebam lahko celo pomeni psihološko travmo.

Potrebni so drugačni pristopi za funkcionalno povezanost vseh, ki sodelujejo v postopku oskrbe bolnih, ostarelih, obolelih in osamljenih oziroma v skrbi za kakovost njihovega življenja. V tem okviru mora biti na prvem mestu oskrba na domu. Potrebna je družbena, javna in organizirana skrb za ljudi, ki so odvisni od tuje pomoči, posebna dejavnost za te potrebe ter vzpostavitev nove, posebne socialna varnosti .

Kot rezultat te pozornosti in organizirane družbene skrbi je pojav nove dejavnosti – dolgotrajne oskrbe.

- **Odvisnost od pomoči druge osebe je Komite ministrov Sveta Evrope označil kot stanje, ko oseba zaradi izgube telesne, psihične in intelektualne samostojnosti potrebuje pomoč pri opravljanju dnevni življenjskih funkcij.** Med te štejejo tiste, ki jih človek mora opraviti vsak dan kot npr. hranjenje, umivanje, gibanje, nameščanje v ustrezno lego, varnost, zadovoljevanje psihofizičnih in socialnih življenjskih potreb posameznika.
- Po tem svojem namenu se dolgotrajna oskrba razlikuje od zdravstvene dejavnosti in varstva.

Za drugačno reševanje potreb po dolgotrajni oskrbi je potrebna sprememba zakonodaje

V ta namen je bil pripravljen v okviru Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve osnutek zakon o dolgotrajni oskrbi. Ta je bil tudi v javni razpravi in deležen ustrezne pozornosti.

Pozneje so bile pripravljene delovne verzije zakona tudi v Skupnosti socialnih zavodov in ZDUS -a. Med temi so razlike, ki pa jih je mogoče uskladiti.

Glavne značilnosti tega zakona naj bi bile uvedba posebnega zavarovanja za dolgotrajno oskrbo.

To zavarovanje bi :

- bilo socialno zavarovanje in obvezno za vse, ki so v Sloveniji tudi obvezno zdravstveno zavarovani;**
- bilo nepridobitno in solidarnostno, financirano s prispevki;**
- omogočalo dostopnost storitev dolgotrajne oskrbe vsemu prebivalstvu, ki bi bilo do tega upravičeno;**
- bilo organizirano po načelih racionalnosti in ekonomske opravičljivosti. Zaradi tega naj bi dajalo prednost dolgotrajni oskrbi na domu;**
- predstavljalo novo vejo socialnega zavarovanja**

Pravice, ki bi jih zagotavljalo zavarovanje za dolgotrajno oskrbo so storitve:

- storitev pomoči pri opravljanju temeljnih dnevnih življenjskih aktivnosti;
- storitve drugih oblik pomoči/podporne storitve;
- svetovanje, učenje, usposabljanje za dolgotrajno oskrbo,
- pripomočki za oskrbo, adaptacija stanovanja
- oblike socialnega vključevanja.

Izvajalci storitev dolgotrajne oskrbe bi bili:

- svojci, sorodniki, znanci osebe, ki potrebuje pomoč druge osebe,
- humanitarne organizacije, društva, lokalne skupnosti,
- pravne in fizične osebe, ki opravljajo dejavnost zdravstvene nege oziroma s področja socialnega varstva oziroma dolgotrajne oskrbe

Vse te mora sistem povezati in usklajevati pri izvajanju oskrbe.

Predvidena opredelitev pravic iz zavarovanja za dolgotrajno oskrbo:

- storitve dolgotrajne oskrbe na domu osebe,
- storitve kombinirane oskrbe,
- storitve institucionalne oskrbe, ko so izčrpane možnosti oskrbe na domu,
- denarno nadomestilo za storitve dolgotrajne oskrbe, ki si jih osebe zagotovijo same ali kombinacijo nadomestila in storitev;
- pripomočki za izvajanje dolgotrajne oskrbe
- pravica do adaptacije stanovanja, ki je nujna zaradi izvajanja dolgotrajne oskrbe na domu .

Zavarovana oseba se lahko odloči ali bo pravice uveljavljala v obliki storitev ali v obliki denarnega nadomestila.

Pravice iz zavarovanja oseba lahko uveljavlja pri izvajalcih, ki imajo sklenjeno pogodbo z nosilcem zavarovanja, pri prostovoljcih in nepoklicnih izvajalcih..

Če se oseba odloči, da si storitve zagotovi sama (svojci, sorodniki, znanci itd.) ji zavarovanje krije – povrne določen del storitev (cca50-60%), ki je dogovorjena z izvajalci;

Svojci, ki opravljajo storitve dolgotrajne oskrbe bodo tudi socialno zavarovani !

Predvideno financiranje zavarovanja za dolgotrajno oskrbo

Zavarovanje naj bi se financiralo s prispevki zavezancev za plačevanje prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje. Osnove za določitev prispevkov naj bi bile iste kot za prispevke za obvezno zdravstveno zavarovanje .

Poleg javnih sredstev bodo potrebna v določenem deležu tudi zasebna sredstva zavarovanih oseb ali njenih svojcev. Glede tega je več možnih pristopov: doplačila, zasebno zavarovanje, itd.

Druga predvidene rešitve

Predlog predvideva tudi prenos nekaterih pravic in obveznosti (tudi finančnih) iz ZPIZ-a, ZZZS-a in proračuna na nosilca zavarovanja.

Zavarovanci, ki so že deležni določenih pravic iz dolgotrajne oskrbe pri ZPIZ ali po drugih zakonih bi imeli možnost izbire, da ohranijo pridobljene pravice ali pa se odločijo za tiste, ki jih bo zagotavljalo novo zavarovanje. Tej odločitvi bi sledila prerazporeditev sredstev, določitev novih bilanc itd.

In zaključek ?

Za uvedbo zavarovanja za potrebno doseči družbeni konsenz.

Njegova uvedba pomeni resen poseg in nadgradnjo socialne varnosti in politike države. To bo zahtevala nekaj dodatnih javnih sredstev, a je to posledica staranja prebivalstva in njegovih upravičenih potreb. Kljub krizi starejši in onemogli ne moremo biti zapostavljeni pri zagotavljanju nujno potrebne socialne varnosti.

Pogledi in stališča o dolgotrajni negi bodo različni in nasprotujoči, kar ne bo spremenilo dejstva, da se slovensko prebivalstvo stara (in se še bo!) in da s tem naraščajo potrebe po dolgotrajni oskrbi.